

DEMOKRASİ KÜLTÜRÜ İÇİN YETKİNLİKLER

Kültürel çeşitlilik taşıyan
demokratik toplumlarda eşit
bireyler olarak birlikte yaşama

Yönetici Özeti

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

DEMOKRASI KÜLTÜRÜ İÇİN YETKİNLİKLER

Kültürel çeşitlilik taşıyan
demokratik toplumlarda eşit
bireyler olarak birlikte yaşama

Yönetici Özeti

The opinions expressed in this work are the responsibility of the authors and do not necessarily reflect the official policy of the Council of Europe.

All requests concerning the reproduction or translation of all or part of the document should be addressed to the Directorate of Communication (F-67075 Strasbourg Cedex or publishing@coe.int).

Cover photo: © Shutterstock
Cover design: Documents and Publications Production Department (SPDP), Council of Europe

Layout: Documents and Publications Production Department (SPDP), Council of Europe

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

© Council of Europe, September 2016
Printed at the Council of Europe

Yönetici Özeti

Bu dokümanda kültürel çeşitlilik taşıyan demokratik toplumlarda demokrasi kültürüne etkin biçimde katılmak ve başkalarıyla barış içinde birlikte yaşamak için öğrenciler tarafından kazanılması gereken yetkinliklerin kavramsal bir modeli tarif edilmektedir. Modelin eğitimle ilgili karar ve planların bilgiye daha fazla dayandırılması için kullanılması ve böylece öğrencileri yetkinlik sahibi demokrat yurttaşlar olarak hayata hazırlamada eğitim sistemlerinden yararlanılmasına yardımcı olması amaçlanmıştır.

Bu doküman 7 bölüme ayrılmıştır.

1. Bölümde yetkinlik modelinin eğitsel amacı özetlenmektedir. Bu bölümde ayrıca mevcut bağlamda neden “demokrasi” yerine “demokrasi kültürü” ifadesinin kullanıldığı da açıklanmıştır: bunun nedeni her ne kadar demokratik kurum ve yasalar olmadan demokrasi var olamazsa da bu kurum ve yasaların bir demokrasi kültüründe yani demokratik değer, tutum ve uygulamalarda kök salmadıkça iş göremeyecek olmalarıdır. 1. Bölümde ayrıca kültürel çeşitlilik taşıyan toplumlarda demokrasi kültürü ile kültürler arası diyalog arasındaki karşılıklı bağımlılık da açıklanmaktadır: bu tür toplumlarda demokratik müzakereler, tartışma, ve fikir üretimine tüm yurttaşların dahil edilmesini sağlamak için kültürler arası diyalog hayati önem taşımaktadır.

2. ve 3. Bölümlerde modelin geri planında yer alan bazı varsayımlar tarif edilmektedir. Yurttaşların demokrasi kültürüne etkin biçimde katılmak için bir dizi yetkinlik kazanmaları gerekirse de demokratik katılım uygun kurumsal yapıların mevcudiyetini de gerektirdiğinden söz konusu yetkinliklerin böyle bir katılım için kâfi gelmeyeceği şeklindeki varsayım 2. Bölümde tarif edilmiştir. Başka bir deyişle demokrasi kültürünü idame ettirmek için hem yetkinliklere hem de demokratik kurumlara ihtiyaç vardır. Buna ek olarak toplumdaki bütün yurttaşların demokratik katılıma dahil edilmesi sosyal eşitsizlikler ve yapısal dezavantajlarla başa çıkmak için önlemler alınmasını gerektirir. Bu önlemler yoksa dezavantajlı grupların mensupları demokratik yetkinlik seviyeleri ne olursa olsun demokratik süreçten dışlanacaklardır.

3. Bölümde yetkinlik modelinde varsayılan “kültür” kavramı tarif edilmektedir. Bütün kültürler içsel olarak heterojen, çekişmeli, dinamik ve sürekli evrim halindedir; ve bütün insanlar karmaşık şekillerde birbirleriyle etkileşen birden fazla kültürün içinde yaşar. “Kültürler arası” kavramı da bu bölümde incelenmiştir. Kültürler arası durumların bir bireyin bir başka kişi veya zümreyi kendisinden farklı algıladığı zaman ortaya çıktığı önerilmiştir. Dolayısıyla kültürler arası

diyalog kendilerini ötekininkinden farklı kültürel bağlara sahip olarak algılayan kişi veya zümrelerin arasındaki diyalog şeklinde tanımlanmıştır. Kültürel çeşitlilik arzeden toplumlarda hoşgörüyü ve sosyal bütünlüğü geliştirmek için kültürler arası diyalog son derece önemliyse de bazı koşullarda bu diyalogun aşırı derecede çaba gerektirdiği ve zor olduğu kaydedilmiştir.

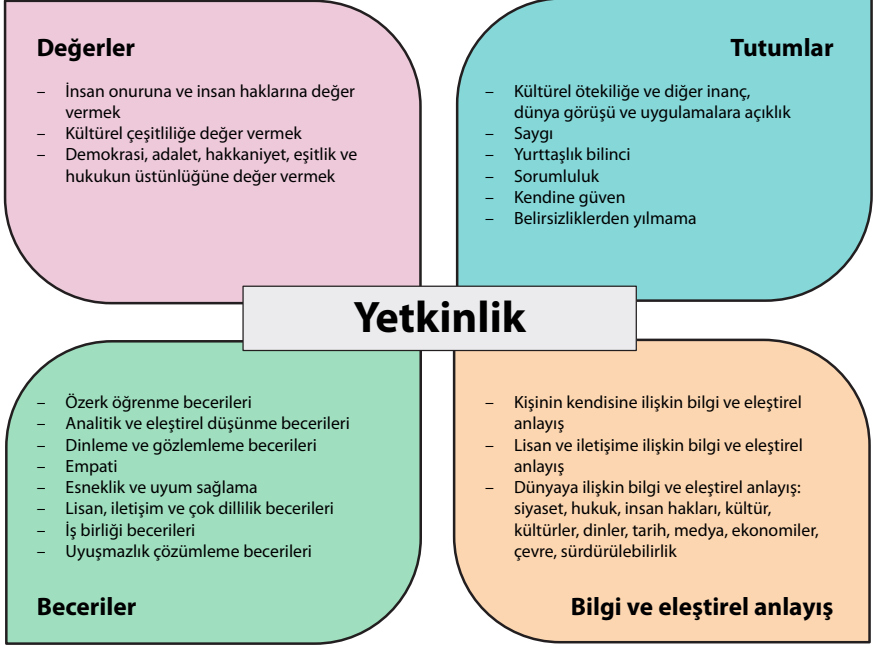
4. Bölümde modelde kullanılan “yetkinlik” kavramı daha geniş biçimde ele alınmaktadır. Demokratik ve kültürler arası yetkinlik demokratik ve kültürler arası durumların ortaya çıkardığı talep, güçlük ve fırsatlara uygun ve etkin biçimde tepki göstermek için ihtiyaç duyulan değer, tutum, beceri, bilgi ve/veya anlayışları seferber etme ve isabetle tatbik etme kabiliyeti olarak tanımlanmıştır. Yetkinlik, yetkinlik sahibi bir bireyin psikolojik imkan ve kabiliyetlerini kümeler halinde aktif ve adaptif bir tarzda seferber etmek ve isabetle tatbikat safhasına koymak suretiyle ortaya çıkan yeni koşullara tepki gösterdiği dinamik bir süreç olarak ele alınmıştır.

4. Bölümde ayrıca bu dokümanda “yetkinlik” (tekil) teriminin bu genel ve bütünsel kullanımına ek olarak “yetkinlikler” (çoğul) teriminin yetkin davranışın oluşmasında seferber edilen ve isabetle tatbikat safhasına konulan belli bireysel imkan ve kabiliyetlere (belli değer, tutum, beceri, bilgi ve anlayışlar) atıfta bulunmak için nasıl kullanıldığı da tarif edilmektedir. Başka bir ifadeyle bahis konusu durumda yeterliliği oluşturan şey yetkinliklerin seçilmesi, faaliyete geçirilmesi ve organize edilmesi ve bu yetkinliklerin eşgüdümlü, aktif ve adaptif bir tarzda somut durumlara tatbik edilmesidir.

5. Bölümde mevcut modele dahil edilen yetkinliklerin nasıl bir çalışma yöntemiyle belirlendiği tarif edilmektedir. Modelin kayda değer özelliklerinden biri sıfırdan tasarlanmış bir model olmamasıdır. Aksine, bu model demokratik yetkinlik ve kültürler arası yeterliliğin mevcut kavramsal düzenlerinin sistematik bir analizine dayanmaktadır. Bir tarama yapılarak bu tür 101 adet şema belirlenmiştir. Bu 101 şema ayrıştırılarak içerdikleri bütün münferit yetkinlikler belirlenmiş ve ardından bu yetkinlikler eşlenik setler halinde gruplanmıştır. Bu işlemler sonucunda modele dahil edilebilecek 55 adet olası yetkinlik belirlenmiştir. Bu yetkinlikler listesinin daha başa çıkılabilir ve pratik bir uzunluğa indirgenmesine yardımcı olmak için bir dizi ilkesel kriter ve pragmatik mülahaza kullanılarak modele dahil edilmesi gereken kilit yetkinlikler belirlenmiştir. Bu kriter ve mülahazaların tatbik edilmesiyle 3 adet değerler seti, 6 adet tutum, 8 adet beceri ve 3 adet bilgi ve eleştirel anlayış kümesi olmak üzere modele dahil edilecek 20 yetkinlik belirlenmiştir. Modelin inşasında bu yetkinlikler kullanılmıştır. Hemen ardından modeli tarif eden bir taslak doküman hazırlanmış ve bu doküman aralarında akademik çevreden uzmanların, eğitim alanında fiilen çalışan kişilerin ve politika belirleyicilerin yer aldığı uluslararası bir istişare faaliyetinde dolaşıma konulmuştur. İstişareden gelen cevaplarda model

hararetle desteklenmiş, aynı zamanda faydalı geri bildirimler de sağlanmıştır. Bu geri bildirimlerden yararlanılarak modelin ayrıntılarında son ufak değişiklikler yapılmış ve bu doküman kaleme alınmıştır.

Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler Modelinde yer alan 20 yetkinlik

6. Bölümde bireyin bir demokrasi kültürüne etkin ve uygun biçimde katılmasını sağlayan bütün değer, tutum, beceri, bilgi ve eleştirel anlayışlar sıralanıp tarif edilerek sonuçta ortaya çıkan modelin eksiksiz bir tanımı yapılmıştır. Model yukarıdaki Şekil 1’de şematik olarak özetlenmiş olup 20 adet yeterliliğin tam listesi her yeterliliğin özet tanımıyla birlikte aşağıdaki kutuda verilmiştir.

Son bölüm olan 7. Bölümde mevcut modele ilişkin iki ümit dile getirilmektedir: bunlardan biri modelin eğitsel karar ve planlamada yararlı olması; diğeri ise modelin gençlerin demokratik kurumlar ve insan haklarına saygı ile oluşan çerçevede hayatta kendi hedeflerini seçebilen ve onların peşinden gidebilen özerk sosyal özneler olarak güçlendirilmesine yardımcı olmasıdır.

Ek A’da projede taramaya tabi tutulan 101 yetkinlik şemasının kaynaklarının listesi yer almaktadır. Ek B’de bu 101 şema içinden belirlenen 55 olası yetkinliğin listesi verilmektedir. Ek C’de ise EK A’da sıralanan başvuru kaynaklarına ilaveten bazı okuma önerileri sunulmaktadır.

Bireyin bir demokrasi kültürüne etkin ve uygun biçimde katılmasını sağlayan yetkinliklerin özet listesi

Değerler

İnsan onuruna ve insan haklarına değer vermek

Bu değer her insanın eşit değer, onur ve saygı görme hakkına, diğerleriyle aynı insan haklarına ve temel özgürlüklere sahip olduğu ve buna göre muamele görmesi gerektiği yönündeki genel kaniya dayanmaktadır.

Kültürel çeşitliliğe değer vermek

Bu değer başka kültürlerle bağı olmanın, kültürel değişkenlik ve çeşitliliğin; ve bakış açısı, görüş ve uygulamalardaki çoğulculuğun olumlu bir yaklaşımla ele alınması, takdirle karşılanması ve baş tacı edilmesi gerektiği yönündeki genel kaniya dayanmaktadır.

Demokrasi, adalet, hakkaniyet, eşitlik ve hukukun üstünlüğüne değer vermek

Bu değerler seti toplumların işleyiş ve yönetimlerinin adalet, hakkaniyet, eşitlik ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin gözetildiği demokratik süreçler üzerinden yürütülmesi gerektiği yönündeki genel kaniya dayanmaktadır.

Tutumlar

Kültürel ötekiliğe ve diğer inanç, dünya görüşü ve uygulamalara açıklık

Açıklık bireyin kendisinininkilerden farklı kültürel aidiyetlere sahip olarak algıladığı kişilere veya kendisinininkilerden farklı dünya görüşlerine veya uygulamalara karşı takındığı tutumdur. Yeryüzündeki diğer kişi ve dünya görüşlerine karşı duyarlılık, merak, ve onlarla ilişkiye girmeye istekli olmayı içerir.

Saygı

Saygı tabiatı icabı önem, veya değer taşıdığına hükmedilen birisine veya birşeye olumlu bir gözle bakış ve değer atfedıştır. Bireyin kendisinininkilerden farklı kültürel aidiyetlere veya farklı inanç, fikir veya uygulamalara sahip olarak algıladığı kişilere saygı göstermesi etkin bir kültürler arası diyalog ve demokrasi kültürü için hayati önem taşır.

Yurttaşlık bilinci

Yurttaşlık bilinci kişinin mensup olduğu, ve aile veya dost çevresinden daha geniş bir topluluk ya da sosyal gruba yönelik bir tutumdur. O topluluğa ait olma duygusunu, o topluluktaki diğer insanların farkında olmayı, kişinin kendi davranışlarının bu insanlar üzerindeki etkilerinin bilincinde olmasını, grubun diğer üyeleriyle dayanışmayı, ve topluluğun bir üyesi olarak topluluk için yapması gereken görevleri yerine getirme yükümlülüğünü hissetmeyi içerir.

Sorumluluk

Sorumluluk kişinin kendi davranışlarına yönelik bir tutumdur. Kişinin yaptıkları hakkında düşünmesini, ahlaki açıdan uygun biçimde davranma niyeti oluşturmasını, bu davranışları vazife duygusuyla yerine getirmesini, ve bu davranışlarının sonuçları için hesap vermeye hazır olmasını içerir.

Kendine güven

Kendine güven kişinin kendisine yönelik bir tutumdur. Kişinin belli hedeflere ulaşması için yapması gereken eylemleri yerine getirme kabiliyetine ilişkin olumlu bir inancı; ve kişinin karşısındaki meseleleri anlayabileceğine, görevleri yerine getirmek için uygun yöntemleri seçebileceğine, engelleri başarıyla aşabileceğine, ve dünyada bir fark yaratabileceğine duyduğu güveni içerir.

Belirsizliklerden yılmama

Belirsizliklerden yılmama kesinlik taşımayan ve birbiriyle çelişen farklı yorumlara açık olan durumlar karşısında sergilenen bir tutumdur. Bu tür durumları olumlu bir yaklaşımla değerlendirmeyi ve bunları yapıcı bir şekilde ele almayı içerir.

Beceriler

Özerk öğrenme becerileri

Özerk öğrenme becerileri kişinin kendi öğrenme işlevlerini kendi ihtiyaçlarına göre, kendisi yöneterek, ve başkaları tarafından ikaz edilmeden yürütmesi, düzenlemesi ve değerlendirmesi için gerekli olan becerilerdir.

Analitik ve eleştirel düşünme becerileri

Analitik ve eleştirel düşünme becerileri her türlü malzemeyi (örneğin metinler, savlar, yorumlar, meseleler, olaylar, deneyimler, vb) sistematik ve mantıklı bir şekilde analiz etmek, değerlendirmek ve haklarında bir yargıya varmak için gerekli olan becerilerdir.

Dinleme ve gözlemlene becerileri

Dinleme ve gözlemlene becerileri ne söylendiğini ve nasıl söylendiğini fark etmek ve anlamak, ve başkalarının sözel olmayan davranışlarını fark etmek ve anlamak için gerekli olan becerilerdir.

Empati

Empati başkalarının düşünce, inanç ve duygularını anlamak, bunları kendimizinkilerin yerine koyabilmek ve dünyayı başkalarının bakış açısından görmek için gerekli olan becerilerdir.

Esneklik ve uyum sağlama

Esneklik ve uyum sağlama kişinin düşünce, duygu ve davranışlarını yeni bağlam ve durumlara etkin ve uygun biçimde tepki vermesini sağlayacak şekilde ayarlaması için gerekli olan becerilerdir.

Lisan, iletişim ve çok dillilik becerileri

Lisan, iletişim ve çok dillilik becerileri kişinin kendisiyle aynı veya farklı dilde konuşan kişilerle etkin ve uygun biçimde iletişim kurması ve farklı dillerde konuşan insanlar arasında aracılık yapması için gerekli olan becerilerdir.

İş birliği becerileri

İş birliği becerileri ortaklaşa yürütülen faaliyet, görev ve girişimlere başkalarıyla birlikte başarılı biçimde katılmak ve grubun hedeflerine ulaşması için başkalarını da işbirliğinde bulunmaya teşvik etmek için gerekli olan becerilerdir.

Uyuşmazlık çözümü becerileri

Uyuşmazlık çözümü becerileri anlaşamayan tarafları tüm taraflarca kabul edilebilir optimal çözümlere yönlendirmek suretiyle uyuşmazlıkları barışçıl bir biçimde ele almak, yönetmek ve çözmek için gerekli olan becerilerdir.

Bilgi ve eleştirel anlayış

Kişinin kendisine ilişkin bilgi ve eleştirel anlayış

Bu, kişinin kendi düşünceleri, inançları, duyguları, motivasyonları, kültürel aidiyetleri, ve dünya görüşüne dair bilgi ve eleştirel anlayışı içerir.

Lisan ve iletişime ilişkin bilgi ve eleştirel anlayış

Bu, kişinin konuştuğu dil(ler)deki, sosyal açıdan kabul gören, sözel ve sözel olmayan iletişimsel yerleşik yöntemler; farklı iletişim tarzlarının başkaları üzerindeki etkileri, ve her dilin kültürel açıdan paylaşılan anlamları nasıl kendine özgü bir biçimde ifade ettiğine dair bilgi ve eleştirel anlayışı içerir.

Dünyaya ilişkin bilgi ve eleştirel anlayış

Bu, siyaset, hukuk, insan hakları, kültür, kültürler, dinler, tarih, medya, ekonomiler, çevre ve sürdürülebilirlik gibi çeşitli alanlarda geniş ve karmaşık bir bilgi birikimi ve eleştirel anlayışı içerir.

Avrupa'daki çağdaş toplumlar seçimlerde oy kullanan seçmen sayısının azalması, politikacılara duyulan güvensizliğin artması, yüksek seviyedeki nefret suçları, azınlıktaki etnik ve dini topluluklara karşı tahammülsüzlük ve önyargı, ve şiddet içeren aşırı uçtaki eylemlerin giderek daha fazla destek görmesi gibi birçok güçlükle karşı karşıyadır. Bu güçlükler Avrupa'da demokratik kurumların meşruiyetini ve barış içinde birlikte yaşama olgusunu tehdit etmektedir.

Örgün eğitim bu güçlüklerle başa çıkmada kullanılabilecek hayati önemde bir araçtır. Uygun eğitsel girdiler ve uygulamalar demokrasiye daha fazla sahip çıkılmasını sağlayabilir, tahammülsüzlüğü azaltabilir ve şiddet içeren aşırı uçtaki eylemlere verilen desteği azaltabilir. Ancak, bu hedeflere ulaşmak için, eğitimcilerin müfredatta hedeflenmesi gereken demokratik yetkinlikler hakkında net bir anlayış sahibi olmaları icap eder.

Avrupa Konseyi demokrasi kültürüne katılmak ve kültürel çeşitlilik taşıyan toplumlarda başkalarıyla barış içinde yaşamak için yurttaşların sahip olması gereken yetkinliklerin yeni bir kavramsal modelini hazırlamıştır. Bu model iki yıllık yoğun bir çalışmanın ürünü olup önde gelen eğitim uzmanlarıyla yapılan uluslararası istişarelerde hararetle desteklenmiştir. Model Demokratik Yurttaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi alanında gelecekte geliştirilecek müfredat, pedagoji ve değerlendirmeler için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Uygulandığı takdirde öğrencilerin ömür boyu demokrasiye sahip çıkacak, hoşgörü sahibi demokratik yurttaşlar olmaya hazırlanmaları için eğitim sistemlerinden etkin biçimde yararlanılabilecektir.

Bu broşürde çabuk ve kolay başvuru amacıyla Demokrasi Kültürü İçin Yetkinliklerin yönetici özetine yer verilmiştir. Metnin tamamı Avrupa Konseyinin ISBN 978-92-871-8237-1 numaralı yayınında mevcuttur.

www.coe.int

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluşun 47 üyesinin 28'i Avrupa Birliği üyesidir. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.